

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.01.2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, ECLI:CZ:NS:2012:30.CDO.2357.2010.2

Číslo: 52/2012

Právní věta: Ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je normou s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. To platí i při přímé aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy lidských práv a svobod. Při stanovení peněžní náhrady za nemateriální újmu způsobenou nezákonným omezením osobní svobody ze strany státu základními okolnostmi zpravidla jsou povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře poškozené osoby. Omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu uznat chybu není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Uplatní-li poškozený nárok na poskytnutí zadostiučinění vedle požadavku na omluvu též prostředky morálními nebo peněžními, je na individuálním posouzení, zda je vedle omluvy k naplnění zásady přiměřenosti zapotřebí též např. konstatovat porušení práva, anebo poskytnout - též vedle ní - zadostiučinění v penězích.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.01.2012

Spisová značka: 30 Cdo 2357/2010

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Lidská práva, Ochrana osobnosti, Odpovědnost státu za škodu, Právo na soukromý a rodinný život, Průtahy v řízení, Řízení u odvolacího soudu, Zadostiučinění (satisfakce), Změna návrhu na zahájení řízení

Předpisy: čl. 5 odst. 5 předpisu č. 209/1992Sb.

§ 214 odst. 3 o. s. ř.

§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

§ 5 odst. 1 předpisu č. 58/1969Sb.

§ 95 odst. 1 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d p r o P r a h u 5 r o z s u d k e m z e d n e 2 4 . 1 1 . 2 0 0 8 u l o ž i l ž a l o v a n é p o v i n n o s t , a b y d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u z a p l a t i l a ž a l o b c i č á s t k u 3 0 0 0 0 0 K č (v ý r o k I .) . D á l e s o u d z a m ě t l t u č á s t ž a l o b y , v n í ž s e ž a l o b c e d o m á h a l , a b y b y l a ž a l o v a n é u l o ž e n a p o v i n n o s t z a p l a t i t m u č á s t k u 3 0 0 0 0 0 K č , a a b y s e m u d o p o r u č e n ý m d a t o v a n ý m d o p i s e m p o d e p s a n ý m o s o b o u o p r á v n ě n o u j e d n a t z a

organizační složku státu omluvila textem, jenž byl specifikován v tomto výroku (výrok II.). Soud prvního stupně také uložil žalované povinnost zaplatit České republice na účet Obvodního soudu pro Prahu 5 náklady státu ve výši 9450 Kč (výrok III.) a konečně rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok IV.). Tento rozsudek vydal soud prvního stupně v samostatném řízení poté, kdy usnesením ze dne 25. 7. 2007 vyloučil žalobu, původně uplatněnou v řízení sp. zn. 18 C 461/2002, v části, v níž se žalobce domáhal náhrady nemajetkové újmy ve výši 600 000 Kč a omluvy, k samostatnému projednání.

K odvolání obou účastníků M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 15. 12. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrociích o věci samé a o nákladech řízení mezi účastníky (výrok I.), změnil jej pouze ve výroku III. tak, že se České republice nepřiznává náhrada nákladů státu (výrok II.), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení mezi účastníky (výrok III.).

Soud prvního stupně zjistil, že žalobce se výše uvedeného domáhal z titulu náhrady nemajetkové újmy způsobené mu tím, že dne 2. 4. 1997 mu bylo sděleno obvinění ze spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. z., načež byl usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1, ze dne 24. 4. 1997, s účinností od 23. 4. 1997, vzat do vazby. Dne 20. 10. 1997 byl propuštěn na svobodu a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5, který nabyl právní moci dne 28. 8. 1998, byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Trvání vazby bylo opakovaně prodlužováno a žádosti žalobce o propuštění na svobodu zamítány. Žalobce nebyl vzat do vazby vlastním přičiněním a po dobu výkonu vazby opakovaně žádal o povolení návštěv, které z důvodu neudělení souhlasu obvodního státního zástupce pro Prahu 5 nebyly uskutečněny. Chování žalobce se po návratu z vazby změnilo, trpěl úzkostmi, stísněnými pocity, nespavostí, obavami z pronásledování, přičemž jeho psychický stav vyústil v několik pokusů o sebevraždu, v důsledku čehož byl žalobce několikrát hospitalizován v psychiatrických léčebnách. V roce 2002 byla u žalobce diagnostikována osobnostní porucha a v roce 2004 duševní porucha (schizoafektivní porucha, typ depresivní). To vedlo k jeho plné invaliditě. V důsledku působení mnoha faktorů vazebního držení na psychiku člověka byla tato skutečnost u žalobce silným psychickým traumatem a v návaznosti na ni došlo k rozvoji příznaků posttraumatické psychické poruchy. Vzhledem k tomu že spouštěcím faktorem může být zátěžová situace (dle znalce od chřipkového onemocnění až po závažný stres), nelze vznik duševního onemocnění – schizoafektivní psychózy dávat jednoznačně do příčinné souvislosti s vazbou. Soud prvního stupně přihlédl k okolnostem, za nichž došlo ke způsobení nemajetkové újmy (její povahu a závažnost – zásah do nejzákladnějších práv žalobce, dopadu na něj a na jeho rodinu a dále doživotní zdravotní a sociální následky ve vztahu k nastalé duševní poruše), a podle závěru znaleckého posudku, že jedním z faktorů onemocnění bylo i osobnostní nastavení žalobce (na něhož vazba působila jinak než na běžně zdravého člověka), shledal přiměřenou výši nemajetkové škody v částce 300 000 Kč, kterou hodnotil rovněž ve vztahu k nepřiměřeně dlouhé době, po kterou se žalobce svého nároku domáhal.

Odvolací soud se ve svém rozhodnutí ztotožnil jak se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, tak i s jeho právním posouzením. Tedy, že na daný případ je nutno aplikovat zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon č. 58/1969 Sb.“), a to v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (pozn. Nejvyššího soudu – která byla vyhlášena pod č. 209/1992 Sb. – dále jen „Úmluva“), neboť i podle judikatury lze dle tohoto zákona odškodnit náhradu nemajetkové újmy. S ohledem na učiněná zjištění je odpovídající částkou náhrady nemajetkové újmy částka 300 000 Kč, když není pochyb o tom, že podle závěru znaleckého posudku, který byl v průběhu řízení proveden, jedním z faktorů onemocnění žalobce byl pobyt ve vazbě. V tomto konkrétním případě by pouhé konstatování porušení práva formou omluvy nebylo dostačující, přičemž nelze kumulovat tento nárok, jestliže byla žalobci přiznána peněžitá náhrada nemajetkové újmy.

Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu (a to proti té části, v níž bylo potvrzeno zamítnutí žaloby v částce 300 000 Kč a poskytnutí omluvy ve znění uvedeném ve výroku II. rozsudku soudu prvního stupně) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje ze zásadní právní významnosti

napadeného rozhodnutí a jehož důvodnost vyvozuje z toho, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Z rozhodovací praxe obecných soudů vyplývá nejednotnost ohledně nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem veřejné moci před účinností zákona č. 160/2006 Sb., tedy před 27. 4. 2006. Dovolatel přímo uvádí jednotlivá odlišná soudní rozhodnutí včetně rozhodnutí Nejvyššího soudu, přičemž poukazuje i na judikaturu soudu Ústavního, kterážto rozhodnutí jsou podle dovolatele v příkrém rozporu. Judikatura Nejvyššího soudu, která by sjednocovala výklad k této otázce, neexistuje, a proto je dovolání v dané věci přípustné pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí. Dovolatel výslovně uvádí, že předmětem řízení bylo zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou žalobci výkonem vazby v trestním řízení, ve kterém byl pravomocně zproštěn obžaloby.

Závěr soudu prvního stupně, resp. závěr soudu odvolacího, vztahující se k žalobcem požadované omluvě ze strany žalované, že takové nároky nelze kumulovat, považuje dovolatel za nepřezkoumatelný pro nedostatek odůvodnění, a to zvláště za situace, kdy s tímto závěrem soudu prvního stupně nesouhlasil a svůj nesouhlas v odvolání velmi pečlivě odůvodnil. Navíc otázka, zda lze kumulovat peněžitě a nepeněžitě zadostiučinění, není dosud v judikatuře odvolacího soudu vyřešena. Odvolací soud rovněž neodpověděl na námitky žalobce týkající se přiznané náhrady nemajetkové újmy, kterou žalobce považuje za nepřiměřeně nízkou. Zároveň má dovolatel za to, že otázka přiměřenosti výše peněžitě náhrady nemajetkové újmy v případě neoprávněného omezení osobní svobody výkonem vazby dosud není v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

Dovolatel zdůrazňuje, že v rámci předběžného projednání nároku požádal neúspěšně Ministerstvo spravedlnosti o náhradu nemajetkové újmy dne 25. 8. 1999, a po obdržení odmítavého stanoviska podal v této věci dne 31. 12. 1999 žalobu, o níž bylo pravomocně rozhodnuto dne 15. 4. 2010 a soudem přiznána částka 300 000 Kč, kterou za výše uvedených okolností považuje za zcela nepřiměřeně nízkou. K tomu uvádí, že – nahlíženo optikou současné odškodňovací praxe Ministerstva spravedlnosti – by mu takto pouze a jen za nedůvodnou vazbu náležela náhrada nemajetkové újmy ve výši nejméně 180 000 Kč, to ovšem za podmínky, pokud by byla žalobci poskytnuta bez průtahů, a nikoliv až více jak jedenáct let poté, kdy byl zproštěn obžaloby. S ohledem na trvalé následky vazby, projevující se v jeho psychice dodnes, je uvažované zvýšení částky o 120 000 Kč tím nejmírnějším. Žalobci by tak náležela částka celkem 300 000 Kč, to ovšem za předpokladu, že by mu byla přiznána bez průtahů.

Dovolatel též namítá, že řízení před soudy nižších stupňů bylo postiženo vadami, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Předně, odvolací soud rozhodoval bez jednání, aniž pro to byly splněny podmínky stanovené v § 214 odst. 2 nebo 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Protože se nejednalo o žádný z případů uvedených v § 214 odst. 2 o. s. ř. a protože odvolání žalobce i žalované byla podána nejen z důvodu nesprávného právního posouzení věci, ale i z jiných důvodů, mělo být k projednání odvolání nařízeno jednání. Vzdání se práva účasti na projednání věci nebo souhlas účastníků s rozhodnutím věci bez nařízení jednání bylo v takovém případě bez významu. K porušení práva na spravedlivý proces došlo již v řízení před soudem prvního stupně, když nebylo připuštěno žalobcem navrhované rozšíření žaloby (o úroky z prodlení ze žalované částky 600 000 Kč od podání žaloby do zaplacení), a to bez jakéhokoliv odůvodnění. Postup soudu prvního stupně tak byl v rozporu s § 95 odst. 1 a 2 o. s. ř.

Dovolatel z výše uvedených důvodů navrhuje, aby odvolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu ve výroku I. (v části, v níž byl potvrzen zamítavý výrok II. rozsudku soudu prvního stupně) a rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku II., a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

V daném případě by dovolání mohlo být shledáno přípustným za předpokladu, že by dovolací soud dospěl k závěru o zásadním právním významu napadeného rozhodnutí ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) a § 237 odst. 3 o. s. ř. O takovou situaci by se jednalo tehdy, jestliže by dovolací soud dospěl k závěru, že v rozhodnutí odvolacího soudu je řešena právní otázka, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Přitom se k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. nepřihlíží.

Dovolací soud zde dospívá k závěru, že dovolání žalobce je přípustné, neboť otázka důvodnosti kumulativně vznesených nároků na finanční kompenzaci a poskytnutí omluvy za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o vazbě před účinností zákona č. 160/2006 Sb. nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud vyřešena. Dovolací soud se též dosud nevyslovil ve všech souvislostech ani k některým dalším otázkám vymezeným dovolatelem a směřujícím konec konců k otázkám určujícím výši odškodnění nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonného omezení osobní svobody.

Nejprve zkoumal, zda řízení před oběma soudy nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Dovolatel v tomto ohledu předně upozorňuje na to, že odvolací soud v daném případě rozhodoval bez jednání, aniž by byly naplněny podmínky stanovené v § 214 odst. 2 nebo 3 o. s. ř. Odvolací soud v souzeném sporu vyzval oba účastníky řízení, aby se ve lhůtě patnácti dnů od doručení výzvy vyjádřili, zda souhlasí s tím, že o odvolání proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 24. 11. 2008 bude odvolacím soudem rozhodnuto bez nařízení jednání. Odvolací soud účastníky poučil, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude předpokládat, že s rozhodnutím o odvolání bez nařízení jednání souhlasí. Ani jeden z účastníků se k této výzvě ve stanovené lhůtě nevyjádřil, a odvolací soud rozhodl o jejich odvolání bez nařízení jednání ve smyslu § 214 odst. 3 o. s. ř.

Ustanovení § 214 odst. 3 o. s. ř. stanoví: „Jednání není třeba nařizovat také tehdy, bylo-li odvolání podáno jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí; to neplatí, jestliže odvolací soud opakuje nebo doplňuje dokazování.“

Účastníci řízení s rozhodnutím o odvolání bez nařízení jednání souhlasili, což vyplývá z toho, že se k výzvě opatřené řádným poučením ve stanovené lhůtě nevyjádřili (k tomu srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1731).

Žalobce sice formálně poukázal na to, že odvolání podal z důvodů podle § 205 odst. 2 písm. b), c), e), g) o. s. ř., v celém odvolání však - materiálně nahlíženo - brojí pouze proti právním závěrům dovozeným soudem prvního stupně. V první části odůvodnění odvolání se žalobce podrobně zabýval tím, z jakého důvodu je jím uplatněný nárok důvodný a proč je třeba jej posoudit podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, případně jaká kritéria je třeba vzít v úvahu. Dále žalobce poukázal na závěry Ústavního soudu o tom, že nárok na náhradu nemajetkové újmy je součástí škody způsobené při výkonu veřejné moci. Dále žalobce zpochybňoval postup soudu prvního stupně, jenž v průběhu řízení nepřipustil jeho návrh na změnu žaloby podle § 95 o. s. ř. Zde je ovšem nutno poukázat na to, že usnesení, jímž se nepřipouští návrh na změnu žaloby, je samostatným rozhodnutím soudu prvního stupně, jímž se vede řízení a proti němuž není odvolání přípustné. Jak bude zmíněno níže, v daném případě není možné aplikovat ani závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 11. 1996, sp. zn. [I. ÚS 289/95](#). Žalobce v odvolání též uvedl, že soud prvního stupně nepřihlédl k jím tvrzeným skutečnostem, nicméně v dalším textu pouze polemizuje s právním závěrem soudu prvního stupně, že nepovolením návštěv po dobu trvání vazby nedošlo ze strany orgánů činných v trestním řízení k porušení zákona č. 293/1993 Sb. Žalobce v odvolání rovněž zpochybňuje právní závěr prvostupňového soudu, že v

daném případě není důležité to, zda některá rozhodnutí soudu týkající se vazebního držení žalobce byla podepsána příslušným soudcem, či nikoliv, nebo zda je jím vznesený nárok na omluvu důvodný. V závěru odvolání žalobce předkládá úvahy o tom, jaký právní předpis, případně v jakém znění, se vztahuje na projednávaný případ.

Dovolací soud proto neshledal, že by žalobce ve svém odvolání materiálně vymezil jiný důvod, nežli nesprávné právní posouzení věci soudem prvního stupně. Žalovaná své odvolání výslovně odůvodnila toliko nesprávným právním posouzením věci soudem prvního stupně.

Proto odvolací soud za splnění podmínky, že s tím účastníci souhlasí, mohl o odvolání rozhodnout bez nařízení jednání.

Za vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, není možno považovat usnesení soudu prvního stupně, kterým tento soud nepřipustil změnu žaloby. V případě rozhodnutí o připuštění změny žaloby se jedná o samostatné rozhodnutí činěné ve formě usnesení, proti němuž není odvolání přípustné, o čemž byl žalobce poučen a čehož si byl sám vědom při podání odvolání (viz jeho strana 5 a citace nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 11. 1996, sp. zn. [I. ÚS 289/95](#)). Navíc usnesení bylo odůvodněno přímo při jednání před soudem prvního stupně konaném dne 12. 11. 2008, jak vyplývá z protokolu o tomto jednání (viz č. l. 140). Tomuto jednání byli jak žalobce, tak i jeho právní zástupce osobně přítomni, a nebyly tak naplněny podmínky pro to, aby usnesení soudu prvního stupně, kterým se změna žaloby nepřipouští, bylo vyhotovováno písemně a bylo žalobci či jeho právnímu zástupci doručováno (k tomu viz i odůvodnění citovaného nálezu Ústavního soudu či Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1131).

Žádné další vady řízení dovolatel nenamítal a dovolací soud ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nezjistil. Proto se zabýval věcným posouzením daného případu.

Aby mohl dovolací soud přistoupit k řešení otázek, pro něž shledal dovolání přípustným, bylo nejprve třeba vyřešit otázku právního předpisu aplikovatelného na daný případ. Žalobce se – jak sám uvádí – domáhal náhrady nemajetkové újmy, která mu měla být způsobena tím, že v rámci trestního stíhání zahájeného vůči jeho osobě dne 2. 4. 1997 byl dne 23. 4. 1997 vzat do vazby, z níž byl propuštěn dne 20. 10. 1997 na svobodu, přičemž rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5, který nabyl právní moci dne 28. 8. 1998, byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř.

Otázkou aplikace právního předpisu vztahujícího se na obdobnou situaci se Nejvyšší soud již zabýval, a to ve svém rozsudku ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 5180/2009](#).

Zde nejprve Nejvyšší soud s odkazem na čl. II zákona č. 160/2006 Sb. uzavřel, že zákon č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., působí zpětně toliko ve vztahu k nemajetkové újmě způsobené nesprávným úředním postupem, který spočívá v nevydání rozhodnutí v zákonem stanovené nebo přiměřené lhůtě. Nevztahuje se na odpovědnost za nemajetkovou újmu vzniklou z jiného důvodu přede dnem účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. (k tomu též srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [31 Cdo 3916/2008](#), uveřejněný pod č. 125/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. [30 Cdo 21/2010](#)).

Nejvyšší soud se v citovaném rozhodnutí podrobně vypořádal s nejednotnou judikaturou Ústavního soudu (na níž v této věci poukazuje i žalobce) a uzavřel, že v případě náhrady nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonných rozhodnutí lze odpovědnost státu za újmu jimi způsobenou posoudit podle zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., pouze tehdy, došlo-li k vydání nezákonného rozhodnutí za účinnosti zákona č. 160/2006 Sb., tj. počínaje 27. 4. 2006, popř. tehdy, byla-li sice tato rozhodnutí vydána před účinností zákona č. 160/2006 Sb., ale újma jimi způsobená nastala až v době po jeho účinnosti (např. nezákonné rozhodnutí o vzetí do vazby bylo vydáno před 27. 4. 2006, ale vazba byla částečně vykonána až po tomto datu).

Přitom je nutné setrvat na výkladu, že před přijetím zákona č. 160/2006 Sb. právní řád České republiky neznal institut odškodnění nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, a to ani aplikací zákona č. 82/1998 Sb., ani zákona č. 58/1969 Sb.

Ani výklad čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod neumožňoval takový výklad pojmu škoda, který by v sobě zahrnoval jak škodu majetkovou, tak škodu nemajetkovou, a to vzhledem k odlišnému obsahu daných pojmů (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#), publikovaný pod č. 98 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 37, a vyhlášený pod č. 265/2005 Sb., jinak též dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

To ale neznamená, že by nárok žalobcem uplatněný byl nedůvodný.

Jak soud prvního stupně, tak i soud odvolací v daném případě správně aplikovaly čl. 5 odst. 5 Úmluvy, byť tuto aplikaci oba soudy poněkud nezřetelně podmínily aplikovatelností zákona č. 58/1969 Sb., jež podle jejich názoru odškodnění nemajetkové újmy umožňoval.

Toto jejich posouzení žalobcova nároku podle Úmluvy je správné, neboť v době jeho vzetí do vazby (která trvala od 23. 4. 1997 do 20. 10. 1997) byla Česká republika vázána čl. 5 odst. 5 Úmluvy, podle kterého „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.“ Jde přitom o ustanovení přímo použitelné, jež stanoví právní základ pro odškodnění majetkové i nemajetkové újmy způsobené nezákonným zbavením svobody (srov. již výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [31 Cdo 3916/2008](#), náleží Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. [I. ÚS 85/04](#), publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 136, svazek č. 42, str. 91 a náleží Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. [II. ÚS 590/08](#), publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 108, svazek č. 49, str. 567, dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

K tomu je nutné dodat, že čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy v obecné rovině vyžadují, aby zbavení svobody bylo materiálně a procesně v souladu s vnitrostátním právem, přičemž postačuje naplnění jednoho z šesti důvodů taxativně vyjmenovaných v čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Kromě důvodů, pro které může být jednotlivce zbaven svobody, obsahuje čl. 5 Úmluvy ve svých odst. 2 až 4 další procesní záruky, jež musí každé zbavení svobody nezbytně provázet. V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva tak Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. [31 Cdo 3916/2008](#), konstatoval, že podmínkou aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy, tj. úspěšnosti nároku na náhradu škody, je skutečnost, že ke zbavení svobody došlo v rozporu s čl. 5 odst. 1, 2, 3 nebo 4 Úmluvy (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1990, Wassink proti Nizozemí, stížnost č. 12535/86, odst. 38).

Z uvedeného plyne, že je-li shledáno porušení čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, poskytuje se odškodnění přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy bez toho, aby bylo jakkoli omezováno národní úpravou odpovědnosti státu za způsobenou újmu, neboť ve smyslu čl. 10 Ústavy České republiky má Úmluva aplikační přednost před zákonem.

Specifickým případem je situace, kdy je národní úprava odpovědnosti státu za újmu (majetkovou i nemajetkovou) způsobenou poškozenému širší, než čl. 5 odst. 1 Úmluvy, kupříkladu, kdy se původně zákonné omezení svobody, viděno optikou národní úpravy, stává nezákonným až v důsledku specifického institutu národního práva. Takovou situaci je způsobilý založit např. § 9 zákona č. 82/1998 Sb. (nebo dříve § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb.) ve zvláštním případě, kdy se původně zákonná vazba, která nepředstavuje porušení čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, stává předpokladem odškodnění až v důsledku zproštění obžaloby, tedy výsledku řízení ve věci samé, čímž je založena odpovědnost státu za škodu obviněnému způsobenou vykonáním vazby. Protože v takovém případě rozhodnutí o vazbě sdílí režim judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu v tom, že rozhodnutí o vazbě nemělo být vůbec vydáno (srov. výše citovaný náleží Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. [II. ÚS 590/08](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. [1 Cz 6/90](#)), nezbyvá než uzavřít, že rozhodnutím o vazbě došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [31 Cdo 3916/2008](#)).

K tomu považuje Nejvyšší soud za potřebné zopakovat, že praktický dopad nastíněných úvah se projeví toliko v možnosti žádat náhradu nemajetkové újmy způsobené vazbou ve vztahu k rozhodnutím o vzetí do vazby, která byla vydána před účinností zák. č. 160/2006 Sb. Bylo-li rozhodnutí o vzetí do vazby vydáno poté, co daný zákon nabyl účinnosti, bude namíste i v případě nemajetkové újmy způsobené vazbou v situaci, kdy následně došlo k zastavení trestního stíhání,

zproštění obžaloby nebo postoupení věci jinému orgánu, postupovat podle úpravy obsažené v § 9 zákona č. 82/1998 Sb.

Jelikož tedy v souzeném případě byl žalobce vzat do vazby dne 23. 4. 1997 a z vazby byl propuštěn dne 20. 10. 1997, přičemž ke dni 28. 8. 1998 byl pravomocně zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř., nastal předpoklad odpovědnosti ve smyslu § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb. ve spojení s § 36 zákona č. 82/1998 Sb., neboť žádné okolnosti vymezené obecně v § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 58/1969 Sb., které by vylučovaly odpovědnost státu, nenastaly. Ve spojení s výše uvedeným je proto nutno dospět k závěru, že ve vztahu k žalobci byl porušen čl. 5 odst. 1 Úmluvy, a ve smyslu čl. 5 odst. 5 Úmluvy má proto žalobce právo na odškodnění nemajetkové újmy tímto nezákonným rozhodnutím způsobené.

Z důvodu přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy žalobcem vznesený nárok na náhradu nemajetkové újmy za zbavení osobní svobody v rozporu s Úmluvou ve formě omluvy žalované musí být posouzen v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“ nebo „Soud“). Článek 5 odst. 5 Úmluvy stanoví, že „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění“. Úmluva již nespécifikuje, v jaké formě má být takové odškodnění poskytnuto.

Na tomto místě je nutno poznamenat, že ESLP sám může přiznat spravedlivé zadostiučinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy, je-li porušeno právo (či svoboda) garantované Úmluvou a jsou-li pro to splněny další podmínky (k tomu viz např. Jacobs, G. F., White, R. C. A. *The European Convention on Human Rights*. 2nd ed. Clarendon Press: Oxford, 1996, str. 556). Toto spravedlivé zadostiučinění pak zpravidla spočívá v poskytnutí finanční kompenzace, která může být substantial (tedy podstatná, zásadní, výrazná) - např. rozsudek ESLP ze dne 7. 5. 1974, ve věci Neumeister proti Rakousku (Článek 50), stížnost č. 1936/63 - nebo token (symbolická) - např. rozsudek pléna ESLP ze dne 23. 11. 1973, ve věci Engel a další proti Nizozemí (článek 50), stížnost č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72. Spravedlivým zadostiučiněním však může být též samotné konstatování porušení práva garantovaného Úmluvou (např. rozsudek pléna ESLP ze dne 21. 2. 1975, ve věci Golder proti Spojenému království, stížnost č. 4451/70); ve vztahu k porušení práva zakotveného v čl. 5 odst. 1 až 4 a v návaznosti na to i porušení čl. 5 odst. 5 byl podobný závěr dovozen v rozsudku pléna ESLP ze dne 30. 5. 1989 ve věci Brogan a ostatní proti Spojenému království (článek 50), stížnost č. 11209/84; 11234/84; 11266/84; 11386/85, § 9.

Již z tohoto pohledu je možné dovodit, že soudy přímo aplikující Úmluvu mohou v případě porušení Úmluvou garantovaného práva přiznat odškodnění (zadostiučinění) i v jiné formě než jen v penězích. Nicméně je důležité uvědomit si rozdíl v obsahu čl. 5 odst. 5 a čl. 41 Úmluvy. V prvním případě jde o hmotně právní ustanovení (rule of substance), které samo zakládá právo garantované Úmluvou. Odpovědnost za dodržení tohoto ustanovení leží především na signatářských státech Úmluvy. Článek 5 odst. 5 Úmluvy tak zakotvuje samostatné právo na odškodnění poskytované ze strany smluvních států Úmluvy osobám, u nichž došlo k zatčení či zadržení v rozporu s čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, a tím i ke vzniku škody (ať už majetkové či nemajetkové - viz výše). Naproti tomu čl. 41 (dříve čl. 50) Úmluvy stanoví kompetenční pravidlo (rule of competence), které při splnění stanovených podmínek zmocňuje ESLP k poskytnutí spravedlivého zadostiučinění [k tomu srov. výše uvedený rozsudek ESLP ve věci Neumeister proti Rakousku (Článek 50), § 30].

Z toho tedy vyplývá, že při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy není možné pokládat za zcela určující to, kterak ve své judikatuře ESLP přistupuje k poskytování spravedlivého zadostiučinění podle čl. 41 Úmluvy, tedy jaké formy zadostiučinění poskytuje, neboť tak činí až v návaznosti na to, zda smluvní stát v případě porušení čl. 5 odst. 1 až 4 dostal své povinnosti osobu poškozenou odškodnit podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Jinými slovy řečeno, ESLP přiznává spravedlivé zadostiučinění na základě čl. 41, nikoliv - jen - podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, a to právě (též) v důsledku porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

V rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 7. 7. 2011, ve věci Al-Jedda proti Spojenému království, stížnost č. 27021/08, v němž bylo deklarováno porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, Soud uvedl, že „není jeho úlohou ve smyslu čl. 41 působit podobně jako domácí soudy zabývající se civilními delikty v rozdělení viny a kompenzačních prostředků mezi strany sporu. Je veden principem ekvity, který

především zahrnuje pružnost a objektivní úvahy o tom, co je spravedlivé (just, fair) a rozumné (reasonable) s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, v což je třeba zahrnout nejen postoj stěžovatele, ale celkový kontext, v němž se porušení událo. Přiznání zadostiučinění slouží k uznání skutečnosti, že byla způsobena morální újma jako výsledek porušení základního lidského práva, a odráží v nejširším slova smyslu vážnost způsobené škody (§ 114).

Z judikatury ESLP se dále podává, že smluvním státům je dána poměrně široká volnost v tom, jakou formu odškodnění zvolí, pakliže taková forma odškodnění dostatečně vyváží újmu, která byla poškozené osobě způsobena. /Například ve výše citovaném rozsudku ve věci Neumeister proti Rakousku (§ 43) ESLP shledal, že majetková i nemajetková újma způsobená stěžovateli postupem porušujícím čl. 5 Úmluvy byla dostatečně vynahrazena tím, že na základě aktu milosti spolkového prezidenta byla stěžovateli zkrácena doba výkonu trestu, ke kterému byl odsouzen ve stejném trestním řízení, v němž na něm byla vykonána vazba porušující článek 5 Úmluvy. K tomu nutno poznamenat, že milost byla stěžovateli udělena v rámci mimosoudního vyrovnání./ Dovolací soud nicméně zdůrazňuje, že konstatování porušení práva, omluva či jiná myslitelná forma nepeněžního odškodnění (viz výše) musí v poměru ke způsobené škodě působit adekvátně tak, aby poškozená osoba nemohla být již nadále považována za oběť porušení Úmluvy.

Je tedy vždy nutné postupovat podle konkrétních okolností individuálního případu a zpravidla i tam, kde již státní orgány k nějaké formě kompenzace přistoupily, zvážit možnost poskytnutí i jiné formy odškodnění než v penězích. Peněžní formu odškodnění podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy je ale vždy třeba považovat za subsidiární ve vztahu k jiným satisfakčním prostředkům. Její poskytnutí se proto váže na takové okolnosti individuálního případu, vůči kterým by jiná forma odškodnění sama o sobě nebyla adekvátní (přiměřená).

Nic ale nebrání tomu, aby soud přistoupil k přiznání více forem odškodnění (tedy jak peněžní, tak i v případě omluvy nepeněžní, což o omluvě může platit i pro případ konstatování porušení práva; k tomu blíže viz dále), je-li to vzhledem ke konkrétním okolnostem daného případu přiměřené. K tomu je nutno poznamenat, že při zvažování přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy soud musí nejprve dospět k závěru, zda došlo k omezení osobní svobody v rozporu s Úmluvou, tudíž ke konstataci, zda byl porušen čl. 5 Úmluvy. Aby však bylo možno takovou konstataci považovat za formu odškodnění, je třeba, aby tato konstatace byla vyjádřena ve výroku rozsudku, je-li shledána sama o sobě formou přiměřenou (srov. obdobně v případě konstatace porušení práva na přiměřenou délku řízení rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. [30 Cdo 2742/2009](#)), jak to ostatně činí sám ESLP.

Ve zde posuzovaném případě dovolací soud dospívá k závěru, že žalobci bylo správně na základě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy přiznáno finanční odškodnění za způsobenou nemajetkovou újmu ve výši 300 000 Kč. Dovolací soud ovšem nemůže vyloučit, že jednou z účinných forem odškodnění nemajetkové újmy podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy může být i žalobcem vyžadovaná omluva státu za újmu takto jemu způsobenou.

Z dosud uvedeného vyplývá, že se požadavek přiměřenosti odškodnění musí posuzovat komplexně a integrovaně, tedy jako jeden nárok o více do úvahy přicházejících formách zadostiučinění. Není totiž dobře myslitelné, aby poškozený důvodně uplatňoval svůj nárok na odškodnění jednotlivými žalobami postupným nebo proměnlivým způsobem, a tak se např. v různých řízeních dožadoval různých forem zadostiučinění na základě téhož skutku založeného tvrzením o určitém nezákonném rozhodnutí a vzniku nemajetkové újmy jako jeho důsledku. Úvaha soudu o přiměřenosti zadostiučinění je založena na porovnání toho, čeho poškozený žalobce po státu žádá, a toho, co mu již ke kompenzaci bylo poskytnuto, a v případě deficitu dosavadní kompenzace zejména toho, čeho je k odškodnění zapotřebí. Jak již uvedeno, toto porovnání soud vykonává jak z hlediska vyloučení postavení poškozeného co by oběti porušení Úmluvy (jinými slovy: aby neměl objektivně důvodu uplatňovat nároky před ESLP), tak z pohledu osobní satisfakce poškozeného ve vztahu ke státu.

Bylo by popřením dispoziční zásady civilního soudního řízení i zásady autonomie vůle, kdyby primární volba formy zadostiučinění nenáležela poškozenému. Ten projevením toho, čeho se domáhá (viz § 79 odst. 1 o. s. ř.), nezaměnitelně vyjadřuje, jaká satisfakce by mu mohla kompenzovat

utrpenou újmu. V poměrech přímé aplikace Úmluvy se ovšem nabízí především forma peněžního odškodnění, jak však již uvedeno, přichází do úvahy též – za jistých skutečností – konstatace porušení práva. To však nebrání tomu, aby poškozený uplatnil požadavek relativně osobní povahy – požadavek na omluvu.

Omluva je uznávaným satisfakčním právním prostředkem ke zmírnění následků dotčení osobnostních práv fyzické osoby, její přiznání záleží vždy na posouzení obsahu i formy příslušné omluvy, stejně jako okolností, za nichž byla učiněna (viz např. zde využitelný závěr rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3322/2008](#)). Ústavní soud ve svém rozhodnutí z 1. 6. 2010, sp. zn. [I. ÚS 904/08](#), dovedl, že přiměřené zadostiučinění poskytované podle zákona č. 82/1998 Sb. může mít podobu buď morální satisfakce, nebo materiální (peněžní) satisfakce, ta připadá přitom v úvahu tehdy, pokud by morální satisfakce nebyla způsobené nemajetkové újmě adekvátní. Jednou z forem morální satisfakce, kterou uvádí přímo § 31a odst. 2 citovaného zákona, je konstatování, že došlo k porušení práva; vedle toho přicházejí v úvahu samozřejmě i jiné formy, mezi něž bezpochyby lze podle Ústavního soudu řadit i omluvu.

Judikatura Nejvyššího soudu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. [30 Cdo 2925/2006](#)) v otázce významu omluvy jako satisfakčního prostředku výslovně neuvedeného v § 13 obč. zák. vedle nároku na zadostiučinění v penězích zdůrazňuje, že obě tyto kategorie zadostiučinění sledují cíl zákona přiměřeně, tj. s ohledem na okolnosti konkrétního případu odpovídajícím, postačujícím a zároveň účinným způsobem zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, tj. nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby. Může-li být vzniklá nemajetková újma na osobnosti fyzické osoby přiměřeně zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění, a tak naplněn hlavní cíl, má podle ní poskytnutí právě této morální formy zadostiučinění přednost (jde tedy o primární způsob zadostiučinění). Přiměřenost morálního zadostiučinění znamená, že tato forma zadostiučinění je k nápravě nemajetkové újmy, která neoprávněným zásahem vznikla, podle okolností každého konkrétního případu již postačující, a tím i účinná. Zadostiučinění v penězích plní podpůrnou (subsidiární) funkci, tj. nastupuje až poté, kdy se morální zadostiučinění ukázalo (ať zcela nebo zčásti) nepostačujícím a tím i neúčinným (v poměrech odpovědnosti za náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem k tomu viz blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. [30 Cdo 1684/2010](#), z něhož i zde Nejvyšší soud nadále vychází).

Není důvodu, pro který by tato výkladová východiska neměla být užita i pro posuzování důvodnosti uplatnění nároku na omluvu za nezákonné zbavení osobní svobody podle přímého účinku čl. 5 Úmluvy a konec konců (viz shora citované rozhodnutí [I. ÚS 904/08](#)) i podle zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb., jenž ve svých ustanoveních omluvu jako prostředek nápravy nemajetkové újmy, stejně jako § 13 obč. zák., výslovně neuvádí.

Nejvyšší soud vychází z toho, že omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu v důsledku nezákonného zbavení osobní svobody není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Poškozený jejím uplatněním vyjadřuje, že mu jde o projev uznání chyby. Ve fungujícím právním státě uznávajícím pravidla slušnosti by měla být k dispozici vždy, jako kompenzační prostředek první, pro mnohé dokonce jediné volby. Pokud pak poškozený nárok na poskytnutí zadostiučinění uplatní vedle požadavku na omluvu též prostředky morálními nebo peněžními (v případě posuzování dle Úmluvy a i podle platné národní úpravy), je na individuálním posouzení, zda je vedle omluvy k naplnění zásady přiměřenosti zapotřebí též např. konstatovat porušení práva, anebo poskytnout – též vedle ní – přiměřené zadostiučinění v penězích.

Ve zde souzeném případě se takové řešení nabízí – žalobce uplatňuje ke své satisfakci jak požadavek subjektivní povahy na omluvu, tak zájem o náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Na tomto místě se proto dovolací soud – a to v rámci žalobcem vymezeného dovolacího přezkumu – musí nejprve vyjádřit k tomu, jakým způsobem se stanoví forma a výše přiměřeného zadostiučinění podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy v řízeních vedených před soudy České republiky. Ve svých důsledcích se pak níže uvedené závěry vztahují i na posuzování obdobných nároků dle zák. č. 82/1998 Sb.

Již výše vyjádřený závěr, že v případě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy je nezbytné respektovat judikaturu ESLP, by se měl vztahovat i ke způsobu určení formy a výše zadostiučinění. Rozhodnutí ESLP nicméně neposkytují zcela jasný návod k určení výše odškodnění (což ani vzhledem k již popsanému postupu ESLP podle čl. 41 Úmluvy nelze očekávat). Závěry Soudu jsou ale relevantní zejména co do vymezených kritérií, která je při stanovení formy a výše odškodnění nutno vzít do úvahy. Nejvyšší soud přesto pro ilustraci uvádí i ty části rozhodnutí ESLP, v nichž bylo přiznáno zadostiučinění v penězích.

Ve svém rozsudku první sekce ze dne 6. 10. 2005 ve věci Shilyayev proti Rusku, stížnost č. 9647/02, v odst. 21, ESLP uvedl, že rozhodujícími pro posouzení výše odškodnění při porušení čl. 5 Úmluvy jsou kritéria, jakými je povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře stěžovatele („the nature of the criminal case against him, total length of his detention and personal after-effects“). V tomto případě se jednalo o neoprávněné odsouzení a zbavení osobní svobody stěžovatele, který strávil ve vazbě celkově jeden rok, osm měsíců a jedenadvacet dní (přibližně tedy šest set dvacet šest dní). ESLP přitom shledal částku přibližně 2700 EUR, kterou ruské orgány stěžovateli vyplatily jako odškodnění, za takovou, která se nejeví jako svévolná či nerozumná.

V rozsudku ESLP ze dne 29. 5. 1997, ve věci Tsirlis a Koloumpas proti Řecku, stížnost č. 19233/91 ; 19234/91, přiznal ESLP podle čl. 50 (dnes čl. 41) Úmluvy částku 8 000 000 GRD (podle oficiálního kurzu ČNB ke dni rozhodnutí ESLP cca 970 000 Kč) a 7 300.000 GRD (cca 885 000 Kč) za neoprávněnou vazbu, která na stěžovatelích byla vykonána v délce třinácti, resp. dvanácti měsíců. Vnitrostátní řecké orgány stěžovatelům nepřiznaly ničeho.

Z posuzovaných hledisek jsou relevantní i závěry obsažené v rozsudku pléna ESLP ze dne 6. 11. 1980, ve věci Guzzardi proti Itálii, stížnost č. 7367/76. V tomto případě byl Italský občan, pan Guzzardi, obviněn dne 8. 2. 1973 ze spáchání trestného činu spiknutí a ve spolupachatelství též z trestného činu únosu. Téhož dne byl zatčen a vzat do vazby v Miláně. Dne 13. 11. 1976 byl pro nedostatek důkazů zproštěn obžaloby milánským krajským soudem, avšak dne 19. 12. 1979 byl milánským odvolacím soudem shledán vinným a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce osmnácti let a k zaplacení pokuty. Jelikož však čl. 272 italského trestního řádu stanoví maximální délku vazby na dva roky, musel být pan Guzzardi propuštěn z vazby nejpozději dne 8. 2. 1975. Tohoto dne byl však na základě rozhodnutí milánského krajského soudu, který aplikoval příslušné italské zákony, eskortován na ostrov Asinara (ležící blízko Sardinie), a to za účelem realizace zvláštního dohledového opatření (measure of special supervision), neboť byl policií označen za „jednu z nejnebezpečnějších osob“, která je zapletena do spolku s mafií. Zde se pan Guzzardi musel povinně zdržovat, zajistit si ubytování, najít si práci, byla omezena doba, kdy se směl zdržovat mimo místo svého bydliště, nesměl nosit zbraně, navštěvovat bary a noční kluby, musel se hlásit dohlížejícím orgánům, kdykoliv byl k tomu vyzván, musel předem informovat o každém telefonátu, který zamýšlel učinit apod. Tato opatření měla podle rozhodnutí soudu trvat maximálně tři roky. Dne 22. 7. 1976 bylo na žádost dohlížejícího orgánu soudem rozhodnuto, že místo nuceného pobytu pana Guzzardiho bylo změněno na distrikt Force v provincii Ascoli Piceno, která se nachází na Apeninském poloostrově, a to z důvodu bezpečnosti na ostrově. Zbývající část dohledového opatření zůstala v platnosti až do vypršení tříleté lhůty, tedy do 8. 2. 1978. V srpnu roku 1977 Ministerstvo vnitra Italské republiky vyškrtlo ostrov Asinara ze seznamu míst pro nucený pobyt. K tomu podle ESLP došlo i z toho důvodu, že ve Štrasburku v té době byla již projednávána stížnost pana Guzzardiho na postup italských úřadů. ESLP v tomto případě shledal, že v období od 8. 2. 1975 do 22. 7. 1976 byl pan Guzzardi (stěžovatel) obětí porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy (§ 104). Právní zástupce stěžovatele požádal ve jménu svého klienta, aby mu Soud přiznal kompenzaci“ ve výši, kterou spravedlivě určí“ (§112). Soud uvedl, že „úplné reparaci (restitutio in integrum) brání vlastní povaha bezpráví, které záleží ve zbavení svobody v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy [complete reparation (restitutio in integrum) is prevented by the intrinsic nature of a wrong that consists of a deprivation of liberty contrary to Article 5 par. 1]“ (§ 114). Podle ESLP stěžovatel nenabídl žádné zvláštní důkazy, které by osvědčovaly tvrzený vznik škody, v konečném důsledku stěžovatel tedy nechává tuto záležitost na

diskreci Soudu. Nadto, podle ESLP, pobyt na ostrově byl pro pana Guzzardiho „výrazně odlišný od vazby klasického druhu a zahrnoval daleko méně závažné těžkosti (was markedly different from detention of the classic kind and involved far less serious hardships“). ESLP přihlédl i k tomu, že italské úřady v roce 1976 přesunuly nucené místo pobytu stěžovatele na pevninu. Na druhé straně pan Guzzardi musel nést určité náklady v souvislosti s podáním stížností italským soudům a Komisi, zvláště když neměl k dispozici právní pomoc při vystupování před Komisí. S přihlédnutím ke všem okolnostem případu přiznal ESLP stěžovateli podle čl. 50 (dnes čl. 41) Úmluvy částku 1 000 000 lir. Z rozhodnutí ESLP je též patrné, že při porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy považuje Soud nemajetkovou újmu vzniklou stěžovateli za závažnější než v případě porušení práv zakotvených v dalších odstavcích. Upozornit lze v této souvislosti zejména na rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. 2. 2000, ve věci Caballero proti Spojenému království, stížnost č. 32819/96, v němž v § 30 Soud poznamenal, že v určitých případech zahrnujících porušení čl. 5 odst. 3 a 4 přiznal ohledně nemajetkové újmy odškodnění jen v relativně malých částkách, avšak v obdobných případech mladšího data odmítl přiznat jakoukoliv náhradu. V některých z těchto rozsudků ESLP uvedl, že spravedlivé zadostiučinění může být přiznáno jen vůči újmě, která vyplývá ze zbavení osobní svobody a kterou by stěžovatel nebyl býval utrpěl, kdyby se býval mohl těšit garancím čl. 5 odst. 3 Úmluvy. V takových případech uzavřel, že jako náhrady jakékoliv nemajetkové újmy je postačující konstatování porušení práva (viz např. rozsudek ESLP ze dne 25. 4. 1983, ve věci Van Droogenbroeck proti Belgii /čl. 50/, stížnost č. 7906/77, § 10 – § 13).

V již výše zmíněném rozsudku velkého senátu ESLP ve věci Al-Jedda proti Spojenému království bylo Soudem shledáno porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. ESLP však vzal v úvahu, že v tomto případě se jednalo o zatčení stěžovatele příslušníky britské armády na území Iráku, přičemž bylo potvrzeno, že stěžovatel byl členem teroristické sítě. Přesto však ESLP stěžovateli přiznal zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, a to vzhledem k délce zadržení (tři roky, dva měsíce a dvacet dní). Celková výše zadostiučinění činila 25 000 EUR.

Pro souzenou věc je relevantní i rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 28. 5. 2002, ve věci Stafford proti Spojenému království, stížnost č. 46295/99. V tomto případě ESLP shledal porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy vůči stěžovateli, a to v období od 1. 7. 1997 do 22. 12. 1998, tedy pod dobu 17 měsíců a 22 dnů (celkem tedy cca 532 dní). Bylo shledáno též porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Soud přiznal stěžovateli odškodnění ve výši 16 500 EUR, avšak zahrnul v to i škodu majetkovou. Z jeho vyjádření v § 94 se ale podává, že materiální škoda nebyla v tomto případě natolik závažná, aby ji přiznal zvláště. Bylo-li by proto možno vyjít z předpokladu, že částka 16 500 EUR byla přiznána především jako náhrada za škodu nemajetkovou, mohl by být učiněn přibližný úsudek o výši odškodnění, které ESLP poskytl v tomto případě za jeden den vazby; tedy cca 775 Kč za den (při kurzu 25 Kč za 1 EUR).

Pro zvážení způsobu stanovení výše odškodnění je významným referenčním rámcem též postup justičních orgánů v jiných signatářských státech Úmluvy. Nejvyšší soud proto požádal příslušné justiční orgány jednotlivých zemí o odpověď na otázku, jakým způsobem je stanoven postup pro určení výše odškodnění nemajetkové újmy v případech nezákonného zadržení.

Německý Spolkový soudní dvůr přiznává čl. 5 Úmluvy charakter přímo aplikovatelného ustanovení. Přitom neexistuje žádná specifická judikatura, která by se dotýkala stanovení výše nemajetkové újmy. Nižší soudy tedy disponují širokou diskreční pravomocí, jejíž použití zatím nebylo podrobena bližšímu přezkumu Spolkovým soudním dvorem. Mezi příklady kritérií použitých soudy nižších stupňů při určení výše odškodnění patří: závažnost pochybení státních orgánů při vydání zatýkacího rozkazu, délka a intenzita omezení osobní svobody, podmínky věznění, vliv neoprávněného zadržení na sociální život/kontakty zadrženého, existence spoluzavinění škody ze strany zadrženého.

V Rakousku, kde se rovněž vychází z přímé aplikovatelnosti čl. 5 odst. 5 Úmluvy (rozsudek Nejvyššího soudu RS0037896 ze dne 18. 3. 1975), je odškodnění určováno s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu. Rakouský Nejvyšší soud přitom typicky vychází z konkrétní újmy utrpěné v individuálním případě způsobené např. hladem, strachem atd. Nicméně i bez specifického škodlivého vlivu vychází z toho, že je dotčené osobě působeno nepohodlí již jen tím, že je omezena na své svobodě. Odnětím svobody vzniká nemajetková újma spočívající ve ztrátě radosti ze života,

porušení občanských práv, utrpění na odborné a ekonomické pověsti (rozsudek Nejvyššího soudu RS0052997 ze dne 25. 4. 1995). Zákon o odpovědnosti za škodu v trestním řízení pak s účinností od 1. 1. 2011 stanoví určité rozpětí sazby za den omezení osobní svobody, a to na minimálně 20 EUR a maximálně 50 EUR.

Z odpovědi francouzského ministerstva spravedlnosti vyplynulo, že při stanovení výše nemajetkové újmy za nezákonné zadržení přihlíží k osobní situaci osoby, k jejímu zdravotnímu stavu, k věku, k povolání, k rodinné situaci, k osobnosti žalobce, k podmínkám zadržení, délce a okolnostem zadržení. V Itálii je každý jednotlivý případ předmětem spravedlivého posouzení, při kterém se částka určuje v závislosti na trvání vazby a osobních a rodinných důsledcích vzetí do vazby. Čl. 315 odst. 2 italského trestního řádu upravuje náhradu za nezákonnou vazbu. Výše odškodnění nemůže přesáhnout 516 456,90 EUR (cca 12 700 000 Kč) a v zásadě se aplikuje aritmetické pravidlo výše odškodnění, a to 235,83 EUR (5800 Kč) za den vazby.

V Belgii má osoba, která byla zbavena svobody za podmínek neslučitelných s čl. 5 Úmluvy, právo domáhat se odškodnění podle zákona o odškodnění v případech neoprávněného zadržení. Výše náhrady se určuje spravedlivě s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a soudy se mohou odklonit od výše odškodnění navrhané stranou a mohou rozhodnout ex aequo et bono.

Ústavní soud Malty uplatňuje ve svých rozhodnutích o výši odškodnění nemajetkové újmy svou diskreční pravomoc, přičemž obvykle do své úvahy v tomto směru zahrnuje kritéria, jakými jsou závažnost porušení práva, fyzický a morální vliv na poškozeného, vliv porušení na společnost, odstrašující a trestní prvek (to potvrzeno v rozhodnutí z 18. 9. 2009 ve věci Antony Mifsud proti Superintendantovi Carmelo Bonello).

V případě Švédska je postup při uplatňování nároku na náhradu nemajetkové újmy za protiprávní zadržení upraven podobně jako v České republice, což znamená, že poškozená osoba nejprve podává svou žádost Ministerstvu spravedlnosti, a to podle zákona č. 1998:714 o škodě způsobené omezením svobody a jinými donucovacími opatřeními. Ministerstvo spravedlnosti pak ve svých rozhodnutích o výši odškodnění aplikuje několikrát kritéria, z nichž nejdůležitější je délka zadržení. Ministerstvo obecně poskytuje 20 000 SEK (cca 54 000 Kč) za první měsíc zadržení a 15 000 SEK (cca 41 000 Kč) za každý další měsíc. Výsledná částka může být zvýšena tehdy, byla-li osoba podezřelá ze spáchání zvláště závažného trestného činu a byla později osvobozena, nebo pokud je zadržená osoba ve věku 15 až 20 let (osoba mladá). Celkovou částku je také možné zvýšit tehdy, byla-li informace o zadržení šířena v médiích. Náhradu materiální újmy, tak jako i náhradu za újmu na zdraví může poškozená osoba žádat dle Zákona o odpovědnosti za občanskoprávní delikty č. 1972:207. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu Švédska (NJA 2007 s 295) musí být výše uvedené zákony při odškodňování nezákonného zadržení interpretovány v souladu s čl. 5 Úmluvy. Pokud závazkům Švédska vycházejícím z čl. 5 Úmluvy nemůže být ani tak učiněno zadost, náhrada může být přiznána bez jakékoliv opory v zákoně. Jestliže soud rozhoduje o výši odškodnění, je podle Nejvyššího soudu přirozené, že bude brát v úvahu judikaturu ESLP.

Ve Finsku se vychází z ustanovení zákona č. 422/1974 o odškodnění zadržení nevinné osoby a jejího omezení na svobodě ze státních fondů. O náhradě nejprve rozhoduje Ministerstvo financí a rozhoduje též dle zákona č. 4127/1974 o náhradě škody. Podle finského autora Vivre de Godzinsky je průměrná výše odškodnění 100 EUR za den omezení.

Rumunský trestní řád ve svém § 505 uvádí, že při určování výše odškodnění se zohledňuje délka zadržení a důsledky zadržení, resp. jeho vliv na zadrženou osobu a její rodinu. Odškodnění má formu jednorázové finanční úhrady nebo doživotní renty, nebo také povinnosti státu na své náklady zajistit umístění osoby v domově lékařské a sociální péče. Rumunské soudy nicméně vychází z toho, že pevná výše odškodnění nemůže být stanovena ani zákonem, ani judikaturou, neboť ztráta svobody působí na každého jednotlivce jinak.

Maďarské soudy vychází při odškodňování protiprávního zadržení z obecných ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti z civilních deliktů, na něž odkazuje trestní řád ve svých § 580 až 584, kde se stanoví podmínky, za nichž se odškodnění za nezákonné zadržení poskytuje. Výše odškodnění se liší podle individuálních okolností konkrétního případu a může se pohybovat od tisíců až do milionů

forintů.

Holandský trestní řád v čl. 89 a 90 upravuje právo žádat náhradu škody v případech neoprávněného zadržení. Komentářová literatura pak uvádí, že soudce se při stanovení výše odškodnění orientuje podle individuálních okolností daného případu, přičemž částka odškodnění se pohybuje od 80 EUR (cca 2000 Kč) do 105 EUR (2620 Kč).

Ve Slovinsku neexistují přesná pravidla, která by soudce mohl použít při určování výše škody. Ta se určuje případ od případu a je v diskreční pravomoci soudu. Obecně se dá ale vysledovat, že se odvíjí od takových kritérií, jakými jsou míra zavinění, míra fyzické a psychické újmy a přihlíží se k zásadám proporcionality a spravedlnosti. Morální újmou se pak rozumí fyzické nebo psychické strádání, které je způsobeno v důsledku protiprávního jednání spáchaného vůči osobě, která újmu utrpěla.

V Polsku se při stanovení výše odškodnění přihlíží k délce zadržení a k jeho důsledkům. Konkrétní výše odškodnění je součástí diskreční pravomoci soudce.

Z odpovědi Nejvyššího soudu Norska vyplynulo, že osoba, která byla zadržena v rozporu s čl. 5 Úmluvy, může požadovat odškodnění bez ohledu na výsledek trestního řízení. Žádosti o odškodnění jsou nejprve předkládány policii a následně postoupeny Úřadu pro civilní věci, který rozhoduje jménem ministerstva spravedlnosti. Toto rozhodnutí může být následně napadeno u soudu. Běžná výše odškodnění je 1500 NOK (cca 4700 Kč) za den nezákonného zadržení po dobu prvních dvou dnů a 400 NOK (cca 1250 Kč) za každý další den. V mimořádných případech může být přiznána dodatečná částka.

Soudy v České republice nejsou - ani za současné právní úpravy - ve výši odškodnění vázány žádnými pravidly a ani pevnými částkami. Ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk je zjevným případem normy s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. To platí tím spíše, jsou-li soudy povolány k přímé aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Z toho nepochybně plyne, že je toliko na uvážení soudu, aby v každém jednotlivém případě při zvážení jeho individuálních skutkových okolností stanovil adekvátní výši odškodnění nemajetkové újmy vzniklé protiprávním zadržením a vykonáním vazby. Ve prospěch tohoto závěru svědčí i slova ESLP uvedená výše, že „úplné reparaci (restitutio in integrum) brání vlastní povaha bezpráví, které záleží ve zbavení svobody v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy“. Nejvyšší soud ovšem nemohl zcela rezignovat na svou úlohu svěřenou mu v § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, jenž navazuje na čl. 92 Ústavy České republiky, tedy na svou úlohu jakožto vrcholného soudního orgánu zajišťovat jednotu rozhodování soudů České republiky. Tímto způsobem by mělo být zajištěno i rozhodování českých soudů vyhovující principu rovnosti před zákonem garantovanému v čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

Z tohoto důvodu považuje Nejvyšší soud za nezbytné vymezit některá kritéria, která jsou při úvaze o formě a výši odškodnění při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy relevantní, jakož i vyjádřit se rámcově a obecně k výši peněžní náhrady za nemateriální újmu způsobenou nezákonným omezením osobní svobody ze strany státu.

Co se týče relevantních kritérií, tu je možno vyjít z výše uvedeného rozhodnutí ESLP ve věci Shilyayev, tak jako i ze zpráv některých signatářských států Úmluvy, a dovést, že těmi základními zpravidla jsou:

- povaha trestní věci,
- celková délka omezení osobní svobody,
- následky v osobní sféře poškozené osoby.

Povahu trestní věci je možno interpretovat zejména jako typovou závažnost trestného činu, pro který byla osoba poškozená stíhána a ve spojení s tím vazebně držena.

Ohledně kritéria celkové délky omezení osobní svobody (trvání vazby) vychází Nejvyšší soud z toho, že časové okolnosti vazby jsou objektivně vyjádřitelným kritériem pro posouzení celkové výše odškodnění. Pro účely odůvodnění výše poskytnutého odškodnění je zjevně vhodné - podobně jako ve většině evropských států - vycházet ze sazby stanovené za jeden den výkonu vazby. Judikatura ESLP

však neskýtá žádné pevné vodítko a ani referenční rámec co do výše peněžního odškodnění. Nejvyšší soud proto, vycházející z úrovně odškodnění jednotlivých evropských států (viz výše), jakož i ze životní úrovně v České republice, dospívá k závěru, že adekvátním odškodněním je částka v rozmezí 500 Kč až 1500 Kč za jeden den trvání vazby, v jejímž rámci soud promítne jiné, zde uvedené a popřípadě neuvedené okolnosti svého posuzování. K tomuto rozmezí je však nutno přistupovat pouze jako k orientačnímu s tím, že podléhá toliko úvaze soudu v konkrétním případě, k jaké částce dospěje. Nejvyšší soud ji na tomto místě uvádí jen z důvodů zabránění extrémnímu poskytování zcela zjevně neodůvodnitelně nepřiměřeně nízkých či naopak zcela zjevně nepřiměřeně vysokých odškodnění.

V konkrétním případě je nadto třeba posoudit, jak závažně působí držení poškozené osoby ve vazbě z hlediska plynutí času. Neoprávněná (nezákonná) vazba může totiž působit jinak bezprostředně po jejím uvalení (kdy u zadržené osoby dochází k prvotnímu šoku ze zatčení; jedná se zpravidla o nejintenzivněji pocítované období, kdy jsou náhle narušeny téměř veškeré složky každodenního života) a jinak při jejím delším plynutí. Trvání vazby jen po několik dnů může působit stejně intenzivně jako vazba trvající několik týdnů. Z tohoto důvodu má Nejvyšší soud za to, že první dny vazby by měly být odškodňovány vyšší částkou než dny případně následující (viz výše příklad Norska či mutatis mutandis Švédska). S tím souvisí i to, že i když je vazba omezena jen na několik dní, může újma takto vzniklá (např. dosud bezúhonné osobě) být mnohem intenzivnější, než v jiném případě vazba trvající několik týdnů či měsíců (např. osobě v jiných případech trestním odsouzením kvalifikované jako recidivující); to je však odvislé od okolností konkrétního případu.

Při hodnocení následků neoprávněného držení ve vazbě v osobní sféře poškozené osoby je nutno vycházet z toho, že samotné držení ve vazbě má z povahy věci negativní dopady do svobody pohybu či do práva na soukromí a že v tomto ohledu výkon vazby sám o sobě působí újmu na základních právech, svobodách a důstojnosti dotčené osoby. Dále působí stres, nejistotu, úzkost apod. Navíc je třeba přihlídnout k dalším individuálním okolnostem jednotlivého případu, jakými mohou být životní podmínky ve vazební věznici, možnost kontaktu poškozené osoby s rodinnými příslušníky a s okolím, s tím související porušení práva na rodinný život atd. Popřípadě je třeba zabývat se též dopadem uvalení vazby do profesního života jedince, do jeho společenské pověsti a cti; v tomto ohledu může být popřípadě relevantní i skutečnost, že informace o zatčení a vzetí do vazby – a za jakých okolností – byla šířena.

Jinými slovy řečeno, při hodnocení okolností spadajících pod třetí kritérium je možné vyjít z toho, že relevantními skutečnostmi jsou všechny ty, které se jinak podřazují při uplatnění práva na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. obč. zák., zejména občanské cti a lidské důstojnosti a vážnosti, soukromého a rodinného života, osobní svobody, svobody pohybu i pobytu. V této souvislosti se ovšem obdobně uplatní závěry dovozené v již výše citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [31 Cdo 3916/2008](#), že obdobné nároky nelze uplatňovat podle obecné občanskoprávní úpravy, tedy podle § 11 a násl. obč. zák., nýbrž toliko podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, anebo podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb., spadají-li do časové působnosti zákona č. 160/2006 Sb. Samostatným a odlišným nárokem zůstává případná újma na zdraví způsobená protiprávní vazbou. Důvodnost takto vzneseného nároku a výše odškodnění by měla být v souladu s § 20 zákona č. 58/1969 Sb. (po 15. 5. 1998 podle § 26 zákona č. 82/1998 Sb.) posuzována podle obecných občanskoprávních předpisů vztahujících se k náhradě škody na zdraví (srov. i rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. [1 Co 2/2010](#), uveřejněný pod č. 56/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V daném případě soudy při posouzení výše náhrady nemajetkové újmy přihlídlý obecně k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Vzaly v potaz, že došlo k zásahu do nejzákladnějších práv žalobce, vazební stíhání dopadlo jak na osobu žalobce, tak i na jeho rodinu a přivodilo mu „doživotní zdravotní a sociální následky ve vztahu k nastalé duševní poruše“. Soudy přihlídlý k tomu, že vzetí do vazby znamenalo pro žalobce silné psychické trauma, že držení ve vazbě na něj působilo silněji, než by tomu bylo u jiných osob, a že žalobce byl po celou dobu vazebního držení bez kontaktu s vnějším světem. Přiznanou částku 300 000 Kč stanovily též s přihlídnutím k nepřiměřeně dlouhé době, po kterou se žalobce svého nároku domáhal. Námitka

dovolatele, že soudy nepřihlédly k délce kompenzačního řízení, není tedy důvodná.

Soudy zohlednily relevantní kritéria pro posouzení závažnosti vzniklé újmy, stanovení této formy a výše zadostiučinění. Dle skutkových zjištění byl žalobce ve vazbě držen celkem 181 dní, což v poměru k přiznané výši odškodnění představuje cca 1650 Kč (cca 66 EUR) za jeden den vazby. Odškodnění v penězích bylo stanoveno v konkrétním případě nad horní hranici toho, co Nejvyšší soud - nahlíženo z obecného hlediska - považuje za přiměřené.

Jeví se, že soudy v tomto řízení braly v potaz i následky vykonání vazby na zdraví žalobce, což by v souladu s Nejvyšším soudem dovozenými závěry nasvědčovalo jisté nesprávnosti v právní úvaze. Žalobcem takto uplatněný následek vyžadoval postup soudu podle § 43 o. s. ř. k upřesnění žalobního návrhu tak, aby bylo zřejmé, v jaké výši se žalobce domáhá náhrady nemajetkové újmy a v jaké výši náhrady škody na zdraví. Nejvyšší soud byl ovšem vázán nejen dovolacími důvody, ale též rozsahem, v němž byl rozsudek odvolacího soudu žalobcem napaden. Žalobce ostatně sám v dovolání uznává, že základní odškodnění za dobu trvání vazby by mělo činit 180 000 Kč (1000 Kč za den vazby) a částka 120 000 Kč byla poskytnuta jako odškodnění za následky projevující se dodnes v jeho psychice. Dovolatel tak v podstatě brojí jen proti tomu, že soudy nezohlednily trvání kompenzačního řízení a v tomto smyslu nenavýšily částku odškodnění. To však - jak uvedeno výše - neodpovídá tomu, kterak postupoval soud prvního stupně (s nímž se odvolací soud výslovně ztotožňuje), který při stanovení celkové částky odškodnění k celkové délce kompenzačního řízení přihlédl.

Z těchto důvodů považoval dovolací soud samotné finanční odškodnění dosud žalobci soudy přiznané za adekvátní. Z uvedeného vyplývá, že i přes některé výhrady vztahující se k právnímu posouzení důvodnosti žalobcem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích soudy obou stupňů postupovaly správně. Dovolací soud navíc přihlédl k tomu, že v případě zrušení obou rozsudků jen z důvodu uvedení úvah právního posouzení v některých jeho částech na pravou míru by nepřineslo pro dovolatele příznivější rozhodnutí ve věci samé. Dovolání žalobce v této otázce proto shledal dovolací soud nedůvodným, a podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. jej tudíž zamítl.

Ani přísudek náhrady nemateriální újmy v penězích na horní hraně posuzování přiměřenosti relativního plnění však ve smyslu shora uvedeného právního názoru nevyklučuje, že v konkrétním případě měla být zvažována důvodnost žalobcem uplatněného požadavku na omluvu, a to nikoliv proto, že by zákon takovou kumulaci zájmů poškozeného vylučoval, jak uzavřel odvolací soud, nýbrž na základě kritéria přiměřenosti. Právní posouzení nepřipustnosti požadavku na omluvu dovolacího soudu má Nejvyšší soud za nesprávné, a proto v tomto rozsahu, jakož i ve výroku nákladovém jako závislém, rozsudek odvolacího soudu za postupu dle § 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř. zrušuje a věc vrací v tomto rozsahu dle odst. 3 téhož ustanovení odvolacímu soudu k dalšímu řízení, v němž ten bude dle §243d odst. 1 o. s. ř. vázán zde vyslovenými právním názorem a posoudí tudíž, zda je požadavek žalobce na omluvu z hlediska přiměřenosti - vedle již pravomocně přisouzené satisfakce v penězích - důvodně uplatněným. V novém rozhodnutí bude též třeba rozhodnout o náhradě nákladů za celé řízení.